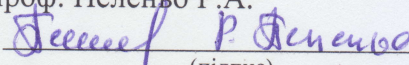


МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
Львівський національний університет ветеринарної медицини та  
біотехнологій імені С.З. Гжицького  
Факультет ветеринарної гігієни, екології та права  
Кафедра фізичного виховання, спорту і здоров'я

**ЗАТВЕРДЖУЮ**

Декан факультету ветеринарної гігієни,  
екології та права  
проф. Пеленьо Р.А.



(підпис)

“ 01 ”

09

2021 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**ОК 6 «Анатомія людини з основами динамічної морфології»**

(код і назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти перший бакалаврський  
(назва освітнього рівня)  
галузь знань 01 «Освіта / педагогіка»  
(назва галузі знань)  
спеціальність 017 «Фізична культура і спорт»  
(назва спеціальності)  
освітня програма Фізична культура і спорт  
(назва)  
вид дисципліни обов'язкова  
(обов'язкова / за вибором)

Львів – 2021 р.



Робоча програма навчальної дисципліни «Анатомія людини з основами динамічної морфології» для здобувачів вищої освіти  
(назва)

першого бакалаврського рівня спеціальності 017 «Фізична культура і спорт»  
(освітній рівень) (код та найменування спеціальності)  
за освітньою програмою «Фізична культура і спорт».  
(назва)

Укладачі:

доцент кафедри нормальної та патологічної морфології і судової ветеринарії,

к. біол. н., доцент

(посада, науковий ступінь та вчене звання)

В. С. Федорович

(ініціали та прізвище)

доцент кафедри фізичного виховання

к. біол. н., доцент

(посада, науковий ступінь та вчене звання)

О. В. Мусієнко

(ініціали та прізвище)

Робоча програма розглянута та схвалена на засіданні кафедри нормальної та патологічної морфології і судової ветеринарії

(назва кафедри)

протокол № \_\_\_\_\_ від « \_\_\_\_\_ » \_\_\_\_\_ 2021 року

завідувач кафедри нормальної та патологічної морфології і судової ветеринарії,

(назва кафедри)

професор, д. вет. наук

(підпис)

Коцюмбас Г. І.

(прізвище та ініціали)

Робоча програма розглянута та схвалена на засіданні кафедри фізичного виховання

(назва кафедри)

протокол № 1 від «30» серпня 2021 року

завідувач кафедри фізичного виховання

(назва кафедри)

доцент, к. пед. наук

(підпис)

Семенів Б. С.

(прізвище та ініціали)

Погоджено навчально-методичною комісією

спеціальності 017 «Фізична культура і спорт»

(назва спеціальності)

протокол № 1 від «31» серпня 2021 р.

Голова НМКС, доцент

(підпис)

Семенів Б. С.  
(прізвище та ініціали)

Схвалено рішенням навчально-методичної

ради факультету ветеринарної гігієни, екології та права

(назва факультету)

протокол № 2 від «01» 09 2021 р.

голова НМРФ, доцент

(підпис)

Сливка Н.Б.

(прізвище та ініціали)

Ухвалено вченою радою факультету

протокол № 5 від «01» 09 2021 р.

## 1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Всього годин	
	Денна форма здобуття освіти	Заочна форма здобуття освіти
<b>Кількість кредитів/годин</b>	5/150	5/150
<b>Усього годин аудиторної роботи</b>	80	16
в т.ч.:		
• лекційні заняття, год.	32	10
• практичні заняття, год.	48	6
• лабораторні заняття, год		
семінарські заняття, год		
<b>Усього годин самостійної роботи</b>	70	134
<b>Форма контролю</b>	екзамен	екзамен

*Примітка.*

Частка аудиторного навчального часу здобувача вищої освіти у відсотковому вимірі:

для денної форми здобуття освіти – 53 %;

для заочної форми здобуття освіти – 10,7 %.

## 2. ПРЕДМЕТ, МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

### 2.1. Предмет, мета вивчення навчальної дисципліни

**Предмет:** анатомія являє собою частину біології і вивчає закономірності будови організму людини в зв'язку з його функцією, еволюцією і умовами життя.

**Мета:** підготовка фахівців, які володіють значним об'ємом теоретичних та практичних знань щодо структурно-функціональних особливостей будови організму людини, його органів та систем як неперервного цілого, пов'язаного із зовнішнім середовищем, а також формування знань будови людського організму в філогенетичному та онтогенетичному напрямках.

Результати цієї підготовки стануть основою комплексного процесу відновлення здоров'я, фізичного стану та працездатності людини.

Вивчення навчальної дисципліни «Анатомія людини з основами динамічної морфології» ґрунтується на засвоєнні здобувачами вищої освіти таких освітніх компонентів як теорія і методика фізичного виховання.

Здобуті знання з дисципліни «Анатомія людини з основами динамічної морфології» закладають основи вивчення здобувачами вищої освіти фахових дисциплін, що передбачає інтеграцію викладання з цими дисциплінами та формує вміння застосовувати знання з анатомії людини в процесі подальшого навчання та у професійній діяльності.



## 2.2. Завдання навчальної дисципліни (ІК, ЗК, СК (ФК)).

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування у здобувачів вищої освіти необхідних компетентностей:

### - загальні компетентності:

- здатність самостійно набувати нові знання на основі новітніх технологій (ЗК2);
- здатність до формування світогляду та аналізу розвитку людського буття, суспільства і природи; до інтерпретації історичного розвитку українського суспільства (ЗК 9);
- здатність удосконалювати та розвивати свій інтелектуальний і загально-культурний рівень (ЗК 10).

### - спеціальні (фахові) компетентності:

- здатність аналізувати закономірності фізичного виховання тих, хто займається, з погляду фундаментальних специфічних принципів і знань, а також на основі відповідних медико-біологічних, психофізіологічних та математичних методів (ФК 1);
- здатність розв'язувати широке коло проблем та завдань шляхом розуміння їх фундаментальних основ та використання як теоретичних, так і експериментальних методів, засвоєних з програми загальної теорії та методики фізичного виховання (ФК 6);
- здатність шляхом самостійного навчання засвоїти нові області, використовуючи здобуті знання із загальної теорії і методики фізичного виховання та спортивного тренування, а також медико-біологічні, психологічні, педагогічні та математичні знання (ФК 10).

## 2.3. Програмні результати навчання (ПРН)

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Анатомія людини» здобувач вищої освіти повинен бути здатним продемонструвати такі результати навчання:

- здатність визначати індивідуальні можливості тих, хто займається, враховувати їх здібності у плануванні змісту фізичного виховання (ПРН 7);
- здатність визначати ефективність різних режимів м'язової діяльності, виявити доступні навантаження для тих, хто займається, під час виконання різних за характером та інтенсивністю фізичних вправ, оцінити динаміку показників фізіологічних функцій, термінових і кумулятивних ефектів, досягнутих внаслідок фізичних навантажень (ПРН 11);
- здатність планувати навчально-виховний процес, визначати вихідний рівень фізичного розвитку, фізичної підготовленості, знань, рухового досвіду тих, хто займається, та оцінювати його динаміку у процесі занять фізичними вправами (ПРН 16).

### 3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

#### 3.1. Розподіл навчальних занять за розділами дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма здобуття освіти						Заочна форма здобуття освіти					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд	с.р		л	п	лаб.	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
<b>Розділ 1. Вступ до дисципліни. Анатомія опорно-рухового апарату</b>												
Анатомія як наука.		2	2			4		2	2			
Анатомія осьового скелету людини		2	2			4						10
Анатомія м'язової системи		2	2			4						10
З'єднання кісток		2	2			6						10
<b>РАЗОМ ЗА РОЗДІЛОМ</b>	34	8	8			18	34	2	2			30
<b>Розділ 2. Анатомія внутрішніх органів</b>												
Анатомія внутрішніх органів. Паренхіматозні органи. Залози. Органи травлення		2	2			4		2				10
Морфо-функціональна характеристика органів дихання, сечовиділення і розмноження		2	2			6						10
<b>РАЗОМ ЗА РОЗДІЛОМ</b>	18	4	4			10	22	2				20
<b>Розділ 3. Анатомія серцево-судинної, імунної та нервової систем. Анатомічна характеристика аналізаторів.</b>												
Загальні принципи будови і функції серцево-судинної системи		2	2			4		2	2			16
Анатомія нервової системи. Аналізатори		2	2			6						18
<b>РАЗОМ ЗА РОЗДІЛОМ</b>	18	4	4			10	38	2	2			34
<b>Розділ 4. Загальна динамічна морфологія опорно-рухового апарату</b>												
Загальна динамічна морфологія. Модель здорової людини		2	4			4		2	2			
Постава та її анатомічні основи		2	4			4						10
Схема анатомічного аналізу положень і рухів тіла		4	8			8						10
<b>РАЗОМ ЗА РОЗДІЛОМ</b>	40	8	16			16		2	2			20
<b>Розділ 5. Морфо-функціональна характеристика положень та рухів тіла</b>												

Часткова динамічна морфологія. Анатомічна характеристика положень тіла		2	4			4		2			
Анатомічна характеристика поступальних рухів тіла		2	4			4					10
Морфологічне забезпечення масової фізичної культури і спорту (спортивна морфологія)		2	4			4					10
Роль морфофункціональних показників під час спортивного відбору		2	4			4					10
<b>РАЗОМ ЗА РОЗДІЛОМ</b>	40	8	16			16	32	2			30
<b>УСЬОГО ГОДИН</b>	<b>150</b>	<b>32</b>	<b>48</b>			<b>70</b>	<b>150</b>	<b>10</b>	<b>6</b>		<b>134</b>

### 3.2. Лекційні заняття

№ з/п	Назви тем та короткий зміст за навчальною програмою	Кількість годин	
		ДФ ЗО	ЗФ ЗО
<b>Розділ 1. Вступ до дисципліни. Анатомія опорно-рухового апарату</b>			
1.	Визначення анатомії як науки. Методологія та методика вивчення анатомії. Історія розвитку анатомії. Організм та структурні елементи організму. Розвиток організму людини. Загальна морфофункціональна характеристика апарату руху. Кісткова система. Скелет. Кістка, як орган, класифікація, будова. Розвиток кісток.	2	2
2.	Морфофункціональна характеристика осьового скелету. Хребетний стовп, характерні риси, набуті в процесі антропогенезу. Принцип сегментності. Мозковий і лицевий відділи черепа, їх зміни в процесі антропогенезу. Філогенез і онтогенез осьового скелету.	2	
3.	Морфофункціональна характеристика м'язової системи. Функція та поділ мускулатури. М'яз як орган. Класифікація м'язів. Допоміжні апарати м'язів. Основні дані про силу і роботу м'язів, поняття про важелі. Філогенез і онтогенез м'язової системи.	2	
4.	Анатомія з'єднань між кістками. Класифікація з'єднань. Синартрози. Діартрози. Особливості з'єднань між кістками тулуба, черепа, верхніх і нижніх кінцівок. Філо- і онтогенез з'єднань кісток.	2	
	<b>Усього годин</b>	<b>8</b>	<b>2</b>
<b>Розділ 2. Анатомія внутрішніх органів</b>			
5.	Загальна характеристика внутрішніх органів. Визначення, склад, положення та функція внутрішніх органів. Принципи будови. Трубочасті та паренхіматозні органи. Залози. Порожнини тіла, серозні порожнини і їх похідні. Короткі дані філогенезу внутрішніх органів та джерела їх розвитку. Морфофункціональна характеристика органів травлення. Визначення, склад, положення, функції. Анатомія органів головної, передньої, середньої і задньої кишок. Філогенез органів	2	2

	травлення.		
6.	Морфофункціональна характеристика органів дихання. Визначення, склад, топографія, функція, зв'язок з іншими системами. Морфологія органів дихання. Короткі дані філо- і онтогенезу дихальної системи. Анатомія сечовидільної системи. Визначення системи, склад, розміщення, функція, зв'язок з іншими системами, інервація і кровопостачання. Морфологія окремих органів сечовиділення. Короткі дані філо- і онтогенезу органів сечовиділення. Характеристика органів розмноження. Склад жіночої і чоловічої систем, їх спільні особливості та відмінності. Положення, функція, зв'язок з іншими системами. Морфологія органів розмноження. Короткі дані філо- і онтогенезу.	2	
<b>Усього годин</b>		<b>4</b>	<b>2</b>
<b>Розділ 3. Анатомія серцево-судинної, імунної та нервової систем</b>			
7.	Загальні принципи будови і функції серцево-судинної системи. Склад серцево-судинної системи. Серце. Компоненти судинної частини серцево-судинної системи: артерії, вени, капіляри. Філо- і онтогенез серцево-судинної системи. Анатомія органів лімфатичної системи. Анатомія органів імунної системи, кровотворних та ендокринних органів. Склад, класифікація, топографія та будова.	2	2
8.	Анатомія нервової системи. Значення та класифікація нервової системи за топографічним та функціональним принципами. Морфологія складових нервової системи. Філогенез нервової системи. Розвиток головного мозку в ембріогенезі. Морфофункціональні особливості периферійної нервової системи. Загальна анатомія черепних і спинномозкових нервів, їх функція. Будова нерва. Закономірності будови і функції вегетативної нервової системи. Походження, топографія і шляхи проходження волокон вегетативної нервової системи. Анатомія органів чуття. Анатомо-функціональна характеристика органів чуття. Аналізатори. Периферійні приймачі, провідники і кіркові центри аналізаторів. Морфологія органів зору, слуху, нюху, смаку, шкіри.	2	
<b>Усього годин</b>		<b>4</b>	<b>2</b>
<b>Розділ 4. Загальна динамічна морфологія опорно-рухового апарату людини</b>			
9.	Загальна динамічна морфологія. Конституціональна морфологія і статевий диморфізм. Розміри тіла. Пропорції тіла. Склад маси тіла. Соматотипи. Модель здорової людини.	2	2
10.	Постава та її анатомічні основи. Симетрія і асиметрія у будові тіла. Статевий диморфізм. Прояви статі. Морфологічні відмінності чоловіків і жінок. Морфологічні відмінності у онтогенезі.	2	
11.	Схема анатомічного аналізу положень і рухів тіла. Морфологія положення або руху тіла. Поняття сил, центру мас, об'єму, питомої ваги тіла людини. Морфокінезіологічний аналіз верхньої кінцівки. Особливості рухів верхньої кінцівки.	2	
12.	Морфокінезіологічний аналіз нижньої кінцівки. Особливості рухів нижньої кінцівки. Зміщення серця, діафрагми і внутрішніх органів у різних положеннях тіла.	2	

		<b>Усього годин</b>	<b>8</b>	<b>2</b>
<b>Розділ 5. Морфофункціональна характеристика положень та рухів тіла</b>				
13.	Часткова динамічна морфологія. Анатомічна характеристика положень тіла (стоячи, стійка на кистях, вис на прямих руках, вис на зігнутих руках, вис прогином, вис на стопах, упор на паралельних брусах, гімнастичний міст)	2		2
14.	Анатомічна характеристика поступальних рухів тіла (ходьба, ходьба назад, ходьба з подоланням опору, ходьба догори по сходах, ходьба донизу по сходах, ходьба на носках, біг, стрибок в довжину з місця). Анатомічна характеристика обертових рухів тіла (сальто назад з місця)	2		
15.	Морфологічне забезпечення масової фізичної культури і спорту (спортивна морфологія). Завдання, методи, класифікація спортивної морфології. Адаптація до фізичних навантажень систем виконання рухів (кісткова система, сполучення кісток, м'язова система). Адаптація до фізичних навантажень систем забезпечення рухів (серцево-судинна, система крові, травна, дихальна, сечостатева системи). Адаптація до фізичних навантажень систем регуляції рухів (нервова, ендокринна системи).	2		
16.	Роль морфофункціональних показників під час спортивного відбору. Форми спортивного відбору. Поняття антропометрії. Техніка антропометрії, інструментарій. Морфологічна характеристика спортсменів окремих спеціалізацій (баскетбол, волейбол, гандбол, футбол, хокей, боротьба, важка атлетика, бокс, ковзанярський спорт, велоспорт, плавання, стрибки в воду, веслування, легка атлетика, спортивна гімнастика).	2		
		<b>Усього годин</b>	<b>8</b>	<b>2</b>
		<b>Усього годин з дисципліни</b>	<b>32</b>	<b>10</b>

### 3.3. Практичні заняття

№ з/п	Назви тем та короткий зміст за навчальною програмою	Кількість годин	
		ДФЗ О	ЗФЗО
<b>Розділ 1. Вступ до дисципліни. Анатомія опорно-рухового апарату</b>			
1.	Спеціальні анатомічні терміни, поняття про площини, вісі і напрямки. Скелет, поділ на відділи. Кістка, макроскопічна будова кістки, типи кісток. Будова типового грудного хребця. Хребетний стовп, його вигини. Будова хребців різних відділів хребетного стовпа. Череп людини.	2	2
2.	Скелет верхніх і нижніх кінцівок. Пояси кінцівок. Вільна верхня і нижня кінцівки.	2	
3.	З'єднання кісток периферичного та осьового скелету.	2	
4.	М'язи тіла людини. М'язи голови, живота, грудей, спини, верхньої і нижньої кінцівок	2	
		<b>Усього годин</b>	<b>8</b>
<b>Розділ 2. Анатомія внутрішніх органів</b>			
5.	Органи травлення. Ротоглотка, стравохідно-шлунковий відділ, тонкий і товстий відділи кишківника.	2	



	Органи дихання.		
6.	Органи сечовиділення. Органи жіночої та чоловічої статеві системи.	2	
<b>Усього годин</b>		<b>4</b>	
<b>Розділ 3. Анатомія серцево-судинної, імунної та нервової систем</b>			
7.	Анатомія серцево-судинної системи. Серце. Основні артерії та вени організму.	2	2
8.	Нервова система. Будова спинного і головного мозку. Спинномозкові і черепномозкові нерви. Аналізатори.	2	
<b>Усього годин</b>		<b>4</b>	<b>2</b>
<b>Розділ 4. Загальна динамічна морфологія опорно-рухового апарату людини</b>			
9.	Загальна динамічна морфологія. Конституціональна морфологія і статевий диморфізм.	2	2
10.	Розміри тіла. Пропорції тіла. Склад маси тіла. Соматотипи. Модель здорової людини.	2	
11.	Постава та її анатомічні основи. Симетрія і асиметрія у будові тіла.	2	
12.	Статевий диморфізм. Прояви статі. Морфологічні відмінності чоловіків і жінок. Морфологічні відмінності у онтогенезі.	2	
13.	Схема анатомічного аналізу положень і рухів тіла. Морфологія положення або руху тіла. Поняття сил, центру мас, об'єму, питомої ваги тіла людини.	2	
14.	Морфокінезіологічний аналіз верхньої кінцівки. Особливості рухів верхньої кінцівки.	2	
15.	Морфокінезіологічний аналіз нижньої кінцівки. Особливості рухів нижньої кінцівки.	2	
16.	Зміщення серця, діафрагми і внутрішніх органів у різних положеннях тіла.	2	
<b>Усього годин</b>		<b>16</b>	<b>2</b>
<b>Розділ 5. Морфофункціональна характеристика положень та рухів тіла</b>			
17.	Часткова динамічна морфологія. Анатомічна характеристика положень тіла (стоячи, стійка на кистях, вис на прямих руках, вис на зігнутих руках).	2	2
18.	Анатомічна характеристика положень тіла (вис прогином, вис на стопах, упор на паралельних брусах, гімнастичний міст).	2	
19.	Анатомічна характеристика поступальних рухів тіла (ходьба, ходьба назад, ходьба з подоланням опору, ходьба догори по сходах).	2	
20.	Анатомічна характеристика поступальних рухів тіла (ходьба донизу по сходах, ходьба на носках, біг, стрибок в довжину з місця). Анатомічна характеристика обертових рухів тіла (сальто назад з місця).	2	
21.	Морфологічне забезпечення масової фізичної культури і спорту (спортивна морфологія). Завдання, методи, класифікація спортивної морфології.	2	
22.	Адаптація до фізичних навантажень систем виконання рухів (кісткова система, сполучення кісток, м'язова система). Адаптація до фізичних	2	

	навантажень систем забезпечення рухів (серцево-судинна, система крові, травна, дихальна, сечостатева системи). Адаптація до фізичних навантажень систем регуляції рухів (нервова, ендокринна системи).		
23.	Роль морфофункціональних показників під час спортивного відбору. Форми спортивного відбору. Поняття антропометрії. Техніка антропометрії, інструментарій.	2	
24.	Морфологічна характеристика спортсменів окремих спеціалізацій (баскетбол, волейбол, гандбол, футбол, хокей, боротьба, важка атлетика, бокс, ковзанярський спорт, велоспорт, плавання, стрибки в воду, веслування, легка атлетика, спортивна гімнастика).	2	
<b>Усього годин</b>		<b>16</b>	<b>2</b>
<b>Усього годин з дисципліни</b>		<b>48</b>	<b>6</b>

### 3.4. Самостійна робота

№ з/п	Назви теми та короткий зміст за навчальною програмою	Кількість годин	
		ДФ ЗО	ЗФ ЗО
1.	Сучасні дані про будову і функцію клітини. Особливості будови тканин у зв'язку з їх функцією. Характеристика пренатального і постнатального періодів розвитку людського організму.	2	2
2.	Особливості будови різних відділів скелету людини в зв'язку з прямоходінням, типами статури, впливом факторів зовнішнього середовища.	2	2
3.	Особливості різних груп м'язів людського тіла. Розвиток м'язів. Вікові особливості м'язів.	2	2
4.	Основні варіанти і аномалії розвитку серця. Кровообіг у плода. Галуження кровоносних судин. Колатералі, анастомози.	2	2
5.	Поділ нервової системи, еволюція нервової системи. Анатомо-функціональна класифікація провідних шляхів центральної нервової системи, їх характеристика.	4	4
6.	Перспективи розвитку спортивної морфології в аспекті сучасних видів спорту	4	4
7.	Новітні дослідження у вивченні анатомо-біомеханічних характеристик опорно-рухового апарату спортсменів	4	4
<b>Усього годин</b>		<b>20</b>	<b>20</b>
<b>Підготовка до навчальних занять та контрольних заходів</b>		<b>50</b>	<b>114</b>
<b>Усього годин за семестр</b>		<b>70</b>	<b>134</b>

### 4. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальне завдання виконується за бажанням здобувача вищої освіти з метою покращення успішності та підвищення його балів за поточний контроль.

В якості індивідуальних завдань може бути запропоновано:

- Виготовлення натуральних анатомічних препаратів.
- Виготовлення муляжів та музейних препаратів.
- Виготовлення таблиць з відповідних розділів анатомії.
- Участь в олімпіаді з навчальної дисципліни.
- Участь в роботі наукового гуртка та виступи на конференціях.

### 5. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

## **I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності**

### **1) За джерелом інформації:**

- Словесні: лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.

- Наочні: спостереження, ілюстрація, демонстрація.

- Практичні.

### **2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації:** індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

### **3) За ступенем самостійності мислення:** репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

### **4) За ступенем керування навчальною діяльністю:** під керівництвом викладача; самостійна робота здобувачів вищої освіти з книгою; виконання індивідуальних навчальних проєктів.

## **II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:**

### **1) Методи стимулювання інтересу до навчання:** навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

## **6. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ**

Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти здійснюється шляхом проведення поточного і підсумкового контролю знань програмного матеріалу дисципліни.

Поточний контроль знань здійснюється на лабораторних заняттях відповідно до конкретних цілей поточної теми у формі усного опитування або письмового експрес-контролю чи комп'ютерного тестування.

На всіх лабораторних заняттях проводиться об'єктивний контроль теоретичної підготовки та контроль засвоєння практичних навичок у вигляді усного опитування або тестового контролю, розв'язування ситуаційних завдань. Знання матеріалу контролюється на лабораторних заняттях (початковий контроль – як рівень готовності до проведення лабораторних занять та кінцевий контроль знань та умінь, що набуті після лабораторного заняття).

Оцінювання знань програмного матеріалу питань самостійної роботи здобувачів вищої освіти, яка передбачена до вивчення поряд з аудиторною роботою, здійснюється під час поточного контролю знань теми на відповідному аудиторному занятті.

Всі види поточного контролю знань оцінюються за 4-бальною шкалою («5», «4», «3», «2») і входять в обчислення САЗ.

Підсумковий контроль знань здобувачів вищої освіти з дисципліни «Анатомія людини» здійснюється по завершенні вивчення матеріалу всіх розділів навчальної дисципліни під час екзаменаційної сесії у формі заліку та екзамену.

## **7. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

При оцінюванні знань здобувачів вищої освіти, контрольні заходи з дисципліни «Анатомія людини з основами динамічної морфології» плануються таким чином, щоб забезпечити максимально об'єктивне оцінювання кожного розділу предмету.

Розподіл балів для дисципліни, яка завершується екзаменом, є такий:

$$50 (\text{ПК}) + 50 (\text{Е}) = 100,$$

де:

50 (ПК) – 50 максимальних балів поточного контролю (ПК), які може набрати здобувач вищої освіти за семестр;

50 (Е) – 50 максимальних балів, які може набрати здобувач вищої освіти за екзамен.

Для проведення заліку та екзамену розроблено пакет контрольних завдань (паперова та електронна версії). Кількість варіантів у пакеті перевищує кількість здобувачів вищої освіти.



Екзамен з предмету «Анатомія людини з основами динамічної морфології» складається з трьох основних типів завдань:

- *теоретичних письмових (описових)* – спрямованих на виявлення теоретичних знань здобувачів вищої освіти;

- *тестових (багатоалфавітних та звичайних)* – орієнтованих на виявлення основних понять предмету;

- *усних* – полягають в усній характеристиці анатомічних препаратів для виявлення практичних навиків здобувачів вищої освіти.

Кожний варіант заліку та екзамену складається з трьох описових питань (по 8 балів за кожне), 5 тестових (по 1 балу за кожне) та 3 усних питання (по 7 балів за кожне).

До складання заліку та екзамену не допускаються здобувачі вищої освіти, які мають невідпрацьовані пропущені заняття та незадовільні оцінки.

Дозвіл на складання заліку та екзамену здобувачем вищої освіти, який його не складав з поважних причин, дає декан факультету.

Здобувачу вищої освіти, який виконав за семестр усі види робіт, передбачених робочою навчальною програмою дисципліни, але набрав з підсумкового контролю менше 60 балів, у відомості успішності виставляється набрана ним сумарна кількість балів та семестрова оцінка «незадовільно». Скласти семестрові залік та екзамен такий здобувач вищої освіти має право після закінчення терміну екзаменаційної сесії за екзаменаційним листом (талоном) деканату.

Результати підсумкового семестрового контролю (табл. 1) виставляються у трьох варіантах: 1) за національною шкалою; 2) за шкалою ECTS; 3) за сумою рейтингових балів (максимум 100 балів).

Таблиця 1.

Шкала оцінювання успішності здобувачів вищої освіти

За 100-бальною шкалою	За національною шкалою		За шкалою ECTS
	Екзамен, диференційований залік	Залік	
90 – 100	Відмінно	Зараховано	A
82 - 89	Добре		B
74 - 81			C
64 - 73			D
60 - 63	Задовільно		E
35 - 59	Незадовільно (незараховано) з можливістю повторного складання		FX
0 - 34	Незадовільно (незараховано) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни		F

### Критерії поточної оцінки знань здобувачів вищої освіти.

Усний виступ та виконання письмового завдання, тестування

#### Критерії оцінки

**5** – В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно розв'язав усі тестові завдання.

**4** – Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при

цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно розв'язав більшість тестових завдань.

**3** – В цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно розв'язав половину тестових завдань.

**2** – Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно розв'язав меншість тестових завдань.

## **8. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ**

1. Робоча програма навчальної дисципліни
2. Конспект лекцій

## **9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА**

### **Базова:**

1. Волковой В.А. Анатомія людини: підручник / Волковой В.А., Малоштан Л.М. Х.:БУРУН. – К., 2010. – 336 с.
2. Головацький А.С. Анатомія людини. В 3-х томах./ Головацький А.С., Черкасов В.Г., Сапін М.Р., Федонюк Я.І. – М.:Медицина, 2006. – 465 с.
3. Кравчук С.Ю. Анатомія людини. В 2-х томах / С. Ю. Кравчук. – Чернівці:Поділля, 1998. – 378 с.
4. Маруненко І.М. Анатомія і вікова фізіологія з основами гігієни. Курс лекцій / Маруненко І.М., Неведомська Є.О., Бобрицька В.І. – К.: Професіонал, 2006. – 480 с.
5. Матешук-Вацеба Л.Р. Нормальна анатомія людини: навчальний посібник / Л.Р. Матешук-Вацеба. – Вінниця: Нова Книга, 2020. – 432с.
6. Очкуренко О.М. Анатомія людини / Очкуренко О.М., Федотов О.В. – К.:Вища школа, 1992. – 480 с..
7. Сауляк-Савицька М.М. Анатомія людини / Сауляк-Савицька М.М. – К.:Радянська школа, 1996. – 322с.
8. Свиридов О.І. Анатомія людини / О.І. Свиридов. – К.:Вища школа, 2001. – 386 с.
9. Федонюк Я.І. Анатомія та фізіологія з патологією / Я.І. Федонюк. – Тернопіль: Укр. книга, 2001. – 676с.
10. Хоменко Б.Г. Анатомія людини. Практикум: Навч. посібник / Б.Г. Хоменко. – К.: Вища школа, 1991. – 184с.

### **Атласи**

1. Александровіч Р. Малий атлас з анатомії / Ришард Александровіч. – К.: ВСВ «Медицина», 2017. – 135 с.
2. Синельников Р.Д. Атлас анатомии человека. В 4-х томах / Синельников Р.Д., Синельников Я.Р. – М.,1989. 1990. – 420 с.
3. Анатомический атлас человеческого тела. В 3-х томах. Под. Ред. Ф Кишш, Я. Сентаготаи. Будапешт, 1973. – 210 с.

### **Допоміжна:**

1. Бобрик Г.І. Міжнародна номенклатура / Бобрик Г.І. Кавешніков В.І.. – К.:Здоров'я, 2001. – 328 с.
2. Коляденко Г.І. Анатомія людини / Г.І. Коляденко. – К.:Либідь, 2004. – 364 с.

3. Михалевич Р.Ф. Анатомія та фізіологія з основами патології в запитаннях і відповідях / Р.Ф. Михалевич. – К.:Здоров'я, 2001. – 175 с.
4. Чернокульський С.Т. Анатомія кісток та їх з'єднань: Навч.-метод. Посібник з анатомії людини / Чернокульський С.Т., Єрмольєв В.О. – К.: Книга плюс, 2005. – 160 с.
5. Шапаренко П.П. Анатомія людини: У 2 т. / Шапаренко П.П., Смольський Л.П. – К.:Здоров'я, Т.1, 2003, 376 с., Т.2, 2005, 372 с.
6. Цузмер Г.М. Людина: Анатомія, фізіологія, гігієна / Цузмер Г.М., Петришина О.Л. – К.: 1992. – 223 с.

## 10. Інформаційні ресурси

1. Бази тестів «Крок-1».
2. Електронний журнал з клінічної анатомії. (Англ. мовою).  
<http://link.springer.de/link/service/journals/00276/index.htm>
3. Медичний портал Meduniver, розділ «Анатомія людини».  
<http://meduniver.com/Medical/Anatom/>
4. Медична електронна бібліотека книг по анатомії.  
<http://meduniver.com/Medical/Book/>
5. Довідкова інформація з анатомії людини.  
<http://anatomia.ucoz.com/>